

ارائه مدل عوامل موثر بر شفافیت صورتهای مالی با استفاده از تکنیک تحلیل عاملی در شرکت برق منطقه‌ای آذربایجان

نوید شکری بناب^۱

عسگر پاک مرام^۲

چکیده:

سرمایه‌گذاران به اطلاعات معتبر، به موقع و قابل فهم، در قالب‌هایی که به راحتی قابل تجزیه و تحلیل باشد نیاز دارند. بنابراین تهیه اطلاعات مفید و قابل اتکاء جهت ارزیابی نظامهای حسابداری و گزارشگری مالی، نقش عمده و اساسی دارد و باعث مطلوبیت و سودمندی نظامهای حسابداری می‌شود. چرا که مقوله شفافیت گزارشگری مالی در سالهای اخیر نمود بیشتری پیدا کرده است و این اهمیت، باعث گردیده که موضوع شفافیت صورتهای مالی، بعنوان یک پدیده مورد لزوم، سهم بیشتری را بخود اختصاص دهد.

پژوهش حاضر به دنبال آرایه مدل عوامل موثر بر شفافیت صورتهای مالی با استفاده از تکنیک تحلیل عاملی در شرکت برق منطقه‌ای آذربایجان شرقی است. جامعه آماری این پژوهش کارکنان رسمی و پیمانی شرکت توزیع برق منطقه‌ای آذربایجان می‌باشد که نمونه آماری با استفاده از فرمول کوکران، ۲۱۹ نفر بدست آمد. روش پژوهش حاضر، از نظر هدف، کاربردی و از حیث روش، توصیفی و اکتشافی است. در این پژوهش ابتدا با استفاده از مطالعات کتابخانه‌ای به بررسی پیشینه پژوهش پرداخته و سپس، اطلاعات جمع آوری شده با استفاده از پرسشنامه مورد تحلیل قرار گرفت. برای پاسخ به سوالات پژوهش از، تحلیل عاملی اکتشافی و تأییدی و آزمون فریدمن از نرم افزارهای LISREL و SPSS۱۷ استفاده شده است. نتایج بدست آمده نشان داد که عوامل موثر بر شفافیت صورتهای مالی در شرکت برق منطقه‌ای آذربایجان، عبارت اند از: عوامل فردی، عوامل قوانین و استانداردهای سازمان، عوامل سازمانی، عوامل نگرش کارکنان و عوامل توانمندساز.

کلمات کلیدی: شفافیت، صورتهای مالی، شرکت برق

۱. دانشجوی کارشناسی ارشد حسابداری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد بناب، بناب، ایران.
۲. استادیار گروه حسابداری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد بناب، بناب، ایران. نویسنده مسئول. پست الکترونیک: pakmaram@bonabiau.ac.ir

□ ۱- مقدمه

در اقتصاد اطلاعاتی روزگار ما که در آن ذهن تا حدود زیادی بر کارهای دستی غلبه کرده و در شرایطی که ساختارهای مبتنی بر سلسله‌مراتب جای خود را به ساختارهایی می‌دهند که اشخاص به راحتی بیشتری با یکدیگر در تماس باشند و در شرایطی که مهارت‌های شناختی برای سازگار شدن با شرایط بازار بین‌المللی ضرورت فوری دارد، موضوع مسئولیت از اهمیت و اضطراب جدیدی برخوردار شده است. اطلاعات انفعالی از بهره‌وری اقتصادی ضعیف برخوردار گردیده است. امروزه نیازهای سازمان‌های تجاری به کارکنانی است که بخواهند و بتوانند که فکر کنند؛ بتوانند در برخورد با مسائل عامل باشند و صرفاً در این فکر نباشند که شخص دیگری راه‌حل‌ها را نشان آنها بدهد. دنیای امروز به اشخاص مبتکر و یا متکی به خود احتیاج دارد (برانندن، ۱۳۹۳، ۱۳). درخواست‌های فزاینده برای شفافیت اطلاعات در مباحث اقتصادی، مالی و تجاری، بیانگر گرایش جهانی به سمت شفافیت بیش‌تر در زمینه‌های حساس است. پژوهشگران، سیاست‌گذاران و مجریان امور، همگان را به شفافیت در مقولات مختلفی از قبیل بانکداری، معیارهای حسابداری و حسابرسی، رویه‌های بودجه ملی، فعالیت‌های مبارزه با فساد، کمک‌های توسعه‌ای چندجانبه و قوانین کار در بخش خصوصی فرا می‌خوانند. هر قدر تبادل اطلاعات در جوامع بیشتر باشد، امکان اتخاذ تصمیمات آگاهانه و پاسخگویی بخش خصوصی و دولتی در مورد چگونگی تحصیل و مصرف منابع بیشتر می‌شود و امکان رشد فساد کاهش می‌یابد (ویش وانات و کافمن^۱، ۱۹۹۹). شفافیت اطلاعات شاخص عملکرد مدیریت در ارائه اطلاعات ضروری به شکلی صحیح، روشن، به موقع و قابل دسترس است. این شاخص منعکس‌کننده این است که آیا سرمایه‌گذاران تصویری واقعی از آنچه واقعاً داخل شرکت روی می‌دهد؛ دارند یا خیر. بوشمن^۲ (۲۰۰۴) بیان می‌کند که شفافیت اطلاعات مالی توان دسترسی گسترده به اطلاعات مربوط و قابل اتکاء در مورد عملکرد مالی، وضعیت مالی، فرصت‌های سرمایه‌گذاری، حاکمیت، ارزش و خطرپذیری شرکت‌ها در اقتصاد است. شفافیت در اطلاعات مالی از یک سو به سهامداران خود اطمینان می‌دهد که همواره اطلاعات قابل اتکاء در مورد ارزش شرکت دریافت خواهند کرد و سهامداران عمده و مدیران در پی تزییع حقوق آنها نیستند و از سوی دیگر مدیران را برای تلاش در جهت ارزش شرکت به جای پیگیری منافع شخصی کوتاه‌مدت ترغیب می‌کند (نوبخت، ۱۳۸۳). آنانیموس^۳ (۱۹۹۹) شفاف‌سازی مالی را به مفهوم صراحت، روشنی و قابلیت درک در مورد آن چیزی که در شرکت اتفاق می‌افتد تعریف کرده است. همچنین، وی به نقل از فلورینی (۱۹۹۸) بیان می‌کند که شفاف‌سازی مالی، رفتاری است که به وجود آورنده مسئولیت مناسب است. شفاف‌سازی مالی شرکت به وسیله تلاش‌هایش در افشای این چنین اطلاعاتی اندازه‌گیری می‌شود.

ماهیت درونی افشای شرکت تمایل دارد با فراهم کردن اطلاعات مفید، شفافیت عملکرد مالی و عملیاتی شرکت را افزایش دهد تا استفاده‌کنندگان درون‌سازمانی و برون‌سازمانی که

1. wishvanath & kufman

2. bushman

3. ananimoss

بخش عمده آنها را سهامداران تشکیل می‌دهند در تصمیمات تجاری و اقتصادی خود از آن بهره‌مند شوند. استانداردهای گزارشگری مالی به طور قابل توجهی بر نیازهای استفاده‌کنندگان برون‌سازمانی تاکید دارد.

اطلاعات صورت‌های مالی کمک می‌کند تا سهامداران عملکرد گذشته شرکت، توانایی، ضعف‌ها، نقدینگی، توانایی پرداخت دیون و اثربخشی مدیریت را ارزیابی کنند. همچنین صورت‌های مالی به سهامداران در ارزیابی جریان‌های نقدی موثر بر تعیین ارزش ذاتی سهام کمک می‌کند. «پرابوو» و «آنگوسو» بیان می‌دارند شفافیت صورت‌های مالی موجب حفظ حقوق سهامداران می‌شود و به آنها و سرمایه‌گذاران بالقوه که اطلاعات دست اول درباره شرکت و چشم‌اندازهای آن ندارند، امکان می‌دهد تا به آگاهی لازم دست یابند.

در اثر افشای اطلاعات مالی، انتظار می‌رود عدم تقارن اطلاعاتی به حداقل رسیده و احتمال تقلب کاهش یافته یا کشف آن راحت‌تر شود. بنابراین عدم اطمینان کاهش یافته و ارزش شرکت افزایش می‌یابد. از نظر برگلاف مزیت اطلاعاتی مرتبط با شفافیت صورت‌های مالی این است که آگاهی سرمایه‌گذاران افزایش یافته. درستکاری و شفافیت نقش مؤثری بر مسوولیت پاسخگویی دارد. به هر میزان که اطلاعات افشا شده شفاف باشد در اصل به همان میزان مدیریت پاسخگو بوده است. به رغم آنکه تاکنون رویه‌های اطلاعاتی گوناگونی برای افشای اطلاعات ارائه شده ولی هیچ کدام نتوانسته است بستری را فراهم کند که موجب پاسخگویی بهتر مدیریت شود (احمدپور، ۱۳۸۶).

مهم‌ترین ابزار پاسخگویی مدیریت، گزارشگری مالی شرکت است که به افشای اطلاعات مورد نیاز ذی‌نفعان می‌پردازد (صلواتی و همکاران، ۱۳۸۴). اطلاعات صورت‌های مالی کمک می‌کند تا سهامداران عملکرد گذشته شرکت، توانایی، ضعف‌ها، نقدینگی، توانایی پرداخت دیون و اثربخشی مدیریت را ارزیابی کند (پرابوو و آنگوسو^۱، ۲۰۰۶). گزارشگری مالی در واحدهای اقتصادی، بازتاب نیازهای اطلاعاتی و انتظارات گروه‌های گوناگون استفاده‌کنندگان صورت‌های مالی همچون سرمایه‌گذاران، اعتباردهندگان و ... برای اتخاذ تصمیمات آگاهانه اقتصادی است (خوش‌مهر، ۱۳۸۸).

در محیط پرتلاطم امروزی، بسیاری از سرمایه‌گذاران بر اهمیت شفاف‌سازی اطلاعات در استراتژی‌های خود توجه دارند. فقدان اطلاعات و یا عدم اطمینان درباره آنها، امروزه تبدیل به یک مشکل اساسی در بازارهای مالی شده است (آدماتی و پفلیدر^۲، ۲۰۰۰) افشای کامل همراه با شفافیت گزارشگری مالی می‌تواند شرایط مطمئنی را ایجاد کرده و اعتماد سرمایه‌گذاران را ارتقا دهد. شفافیت تأثیر مثبتی بر عملکرد شرکت‌ها دارد و می‌تواند از منافع سهامداران حفاظت کند. صورت‌های مالی مبهم میزان بدهی شرکت را پنهان کرده و چنانچه شرکت در آستانه ورشکستگی باشد، این شرایط پنهان می‌ماند. از این رو، شفافیت دارای جذابیت زیادی برای سهامداران است

1. Prabowo, & Angkoso

2. Admati & Pfleiderer

فرانسیس و همکاران^۱، ۲۰۰۵). بر اساس مفاهیم نظری حسابداری، اصل افشاء یکی از اصول اساسی پذیرفته شده حسابداری است که بر تمامی جوانب گزارشگری مالی تأثیر دارد. اصل افشاء ایجاب می‌کند که تمامی واقعیت‌های بااهمیت مربوط به رویدادها و فعالیت‌های مالی بنگاه‌های اقتصادی به شکل مناسب و کامل گزارش شود.

شفاف سازی حساب‌ها بخش جداناپذیر گزارشگری مالی است و موسسات دولتی و خصوصی باید آن را رعایت کنند. اطلاعات شفاف را می‌توان به عنوان یکی از ابزارهای ایفای مسئولیت پاسخگویی دانست. هر قدر تسهیم اطلاعات در شرکت‌های دولتی ایران بیشتر باشد، امکان اتخاذ تصمیمات آگاهانه و پاسخگویی در مورد چگونگی تحصیل و مصرف منابع بیشتر می‌شود و امکان رشد فساد کاهش می‌یابد. اطلاعات صورت‌های مالی کمک می‌کند تا سهامداران عملکرد گذشته شرکت، توانایی، ضعف‌ها، نقدینگی، توانایی پرداخت دیون و اثربخشی مدیریت را ارزیابی کنند. بنابراین این موضوع آشکار است که دستیابی به انضباط مالی، مستلزم بهبود شفافیت است و دستیابی به شفافیت در صورت‌های مالی، در گروی تمهید و استقرار سازوکارهای لازم برای شفافیت اطلاعات مالی مناسبی است که ذینفعان سازمان را یاری می‌رساند.

سیستم‌های حساس هم چون مالی و حسابداری که قلب تپنده هر دستگاه اعم از عمومی یا خصوصی است، چنانچه برخوردار از انضباط و روش دقیق و متکی بر یک استاندارد پذیرفته شده، و دارای مقبولیت نباشد، نتیجه و ماحصل تلاش مسئولان در بوته‌ای از ابهام باقی خواهد ماند. سرمایه گذاران به اطلاعات معتبر، به موقع و قابل فهم، در قالب‌هایی که به راحتی قابل تجزیه و تحلیل باشد نیاز دارند. بنابراین تهیه اطلاعات مفید و قابل اتکاء جهت ارزیابی نظامهای حسابداری و گزارشگری مالی، نقش عمده و اساسی دارد و باعث مطلوبیت و سودمندی نظامهای حسابداری می‌شود. چرا که مقوله شفافیت گزارشگری مالی در سالهای اخیر نمود بیشتری پیدا کرده است و این اهمیت، باعث گردیده که موضوع شفافیت صورتهای مالی، بعنوان یک پدیده مورد لزوم، سهم بیشتری را بخود اختصاص دهد.

اهمیت سیستم گزارشگری مالی در دولت‌ها و گرایش به گزارشگری مالی در بخش عمومی، با جهانی شدن موضوع به‌سازی مدیریت منابع مالی و پاسخگویی در این بخش افزایش یافته است. به همین دلیل یکی از اساسی‌ترین پایه‌هایی که مبانی نظری حسابداری دولتی نوین بر مبنای آن تدوین شده است مفهوم پاسخگویی است. این مفهوم به طور کلی بیان می‌کند که دستگاه‌های اجرائی به عنوان مباشر و نماینده ملت باید درباره نحوه مصرف منابعی که از محل منابع عمومی در اختیار دارند پاسخگو باشند.

ستاده‌های اساسی و مهم سیستم گزارشگری مالی دولتی را صورت‌های مالی دستگاه‌های اجرائی، صورت حساب عملکرد کل کشور و سپس گزارش تفریغ بودجه سالانه کل کشور تشکیل می‌دهند که صورت‌های مالی، بخش اساسی این سیستم را تشکیل می‌دهد و وسیله اصلی برای انعکاس اطلاعات مالی به ذینفعان است.

اطلاعات مزبور در ارزیابی و تشخیص نقاط ضعف و قوت وهمچنین توانائی مالی سازمان بسیار با اهمیت بوده و چگونگی استفاده از منابع مالی و امکانات سازمان را در ایفای تعهدات ارزیابی نموده و نموداری از وضع مالی آینده دستگاه اجرائی را در اختیار مراجع نظارتی و اشخاص ذینفع قرار می‌دهد.

در این پژوهش تلاش می‌شود عوامل موثر بر شفافیت صورتهای مالی در شرکت برق منطقه‌ای آذربایجان شرقی با مطالعه کتب، مقالات و تحقیقات پیشین به صورت اولیه شناسایی و با استفاده از تکنیک تحلیل عاملی اکتشافی و تاییدی به روش مدل یابی معادلات ساختاری ارزیابی شده است. این روش ترکیب ریاضی و آماری پیچیده‌ای از تحلیل عاملی، رگرسیون چند متغیری و تحلیل مسیر است که در یک سیستم پیچیده گرد هم آورده شده اند تا پدیده‌های مد نظر را مورد تجزیه و تحلیل قرار دهند.

مدل یابی معادله ساختاری، یک تکنیک تحلیل چند متغیره بسیار کلی و نیرومند از خانواده رگرسیون چند متغیری است. به بیان دقیقتر بسط مدل خطی کلی است که به پژوهشگر امکان می‌دهد، مجموعه‌ای از معادلات رگرسیون را به صورت همزمان مورد آزمون قرار دهد با توجه به اینکه برای نخستین بار در چنین تحقیقاتی از این روش استفاده می‌گردد انتظار می‌رود سبب دقیقتر شدن مدل تحقیق گردد.

قابل توضیح است چنین تحقیقی در شرکت‌های برق منطقه‌ای کشور فاقد پیشینه بوده و برای نخستین بار مورد ارزیابی و ارایه مدل گردیده است.

بر همین اساس صورتهای مالی باید حاوی تمامی اطلاعات بااهمیت و مربوط باشد تا امکان اتخاذ تصمیمات آگاهانه را برای استفاده‌کنندگان از صورتهای مالی فراهم سازد. به موجب مفاهیم مذکور؛ اطلاعاتی مربوط تلقی می‌شود که بر تصمیمات اقتصادی استفاده‌کنندگان در ارزیابی رویدادهای گذشته، حال و آینده، تأیید یا تصحیح ارزیابی‌های گذشته آنها مؤثر واقع شود. از این رو، مربوط‌ترین و با اهمیت‌ترین اطلاعات باید همواره در متن صورتهای مالی افشاء گردد، مشروط بر این که چنین ارایه‌ای مقدور باشد و آن گروه از اطلاعات که درجه مربوط بودن آنها قدری پایین‌تر از سایر اطلاعات است باید در یادداشت‌های همراه صورتهای مالی که جزء لاینفک صورتهای مذکور هستند افشاء شوند.

۲- ادبیات و چارچوب نظری پژوهش

واژه شفافیت به کرات در مباحث و گفتمان‌های تجاری و نیز اصول اخلاقی مرتبط با افشاء اطلاعات و پاسخگویی اجتماعی سازمان‌ها مورد استفاده قرار گرفته است. برای مثال کاپتین^۱ (۲۰۰۴)، در مطالعات خود به این نتیجه رسید که، اصول بنیادین و حرفه‌ای سازمان‌های چندملیتی عبارتند از شفافیت، انصاف و صداقت. همین‌طور کاپورو^۲ (۲۰۰۵) بیان نمود، شفافیت

1. captan

2. kaporo

در سازمان که متضاد اختفاء و پنهان کاری در سازمان است، یکی از موضوعات اخلاقی قرن بیست و یکم می‌باشد.

استراترن^۱ (۲۰۰۵) معتقد است شفافیت موضوعی اجتماعی است که به واسطه انتظارات بازیگران اصلی سازمان از قبیل مدیریت ارشد، مشاوران، متخصصان و سایر ذی‌نفعان سازمان پدید می‌آید. در سال‌های اخیر شفافیت سازمانی مورد توجه محققین بسیاری قرار گرفته است چرا که فقدان شفافیت مالی به‌عنوان اساسی‌ترین عامل ایجاد بحران سال‌های ۲۰۰۹-۲۰۰۸ شناخته شده است. اهمیت شفافیت تا آنجا است که برخی نویسندگان، شفافیت را مفیدتر از قوانین شدید و سخت‌گیرانه معرفی می‌کنند (ریلی و سابهارول^۲، ۲۰۰۹).

در نهایت باید خاطرنشان ساخت که شفافیت چیزی بیش از ارائه گزارشات و افشاء خط‌مشی‌ها و برخی از اطلاعات سازمان است. به‌عبارت‌دیگر می‌توان گفت تعریف شفافیت سازمانی نیازمند سازمان‌دهی کردن و هماهنگ نمودن واقعیت‌های موجود در محیط کار، می‌باشد (واکارو و مدسن، ۲۰۰۹).

علاوه بر این، برخلاف نظر عامه مردم، شفافیت با تعامل مستمر و فعالانه بین سازمان‌ها و ذینفعانشان مرتبط بوده و در پژوهش‌های علمی اغلب نشان‌دهنده جریان اطلاعات یک‌طرفه از سازمان به سمت ذی‌نفعان، می‌باشد (واکارو و مدسن^۳، ۲۰۰۹).

از سوی دیگر، یکی از قابلیت‌های بسیار مهم و اساسی که بر عملکرد سازمان تاثیر می‌گذارد، شفافیت است، شفافیت اصطلاح گسترده‌ای است بر دسترسی آزاد که بر تصمیم‌گیری و آزادی اطلاعات دلالت دارد (پینک^۴، ۲۰۰۸)، تهیه اطلاعات مورد نیاز برای ذینفعان، برای رسیدن به انتخاب آگاهانه، به افزایش شفافیت در ارزیابی عملکرد منجر می‌شود (انگلیش^۵، ۲۰۰۳). همچنین، شفافیت موجب افزایش رقابت و ارتقای کیفیت تصمیم‌گیری شود (هاهن^۶، ۲۰۰۸).

علاوه بر این، می‌توان گفت در دنیای امروز شفافیت یک مزیت رقابتی به شمار رفته و دلایل زیر مهم‌ترین انگیزه‌های سازمان‌های امروزی برای دستیابی به این مزیت رقابتی است.

۱. تغییر نقش‌های سازمانی از حالت بوروکراتیک و مدل‌های کنترل و فرماندهی به سیستم‌های نظارتی و سرپرستی.

۲. آگاهی بیشتر کارمندان از حقوق فردی.

۳. بیشتر شدن علاقه و اشتیاق سازمان‌ها در جهت ارتقاء مدیریت کیفیت همچنین تبادل دانش و اطلاعات (بلامگرن و ساندم^۷، ۲۰۰۸).

1. stratern

2. Relly, & Sabharwal

3. vakaro & medsen

4. pencek

5. English

6. Hahen

7. belamgern & sandem

ماهیت درونی افشای سازمان تمایل دارد که با فراهم کردن اطلاعات مفید، شفافیت عملکرد مالی و عملیاتی سازمان را افزایش دهد تا استفاده‌کنندگان درون و برون‌سازمانی که بخش عمده آن را سهامداران تشکیل می‌دهند در تصمیمات تجاری و اقتصادی خود از آن بهره‌مند شوند. استانداردهای گزارش‌های مالی عمدتاً بر نیازهای استفاده‌کنندگان برون‌سازمانی تأکید دارد. اطلاعات صورتهای مالی کمک می‌کند تا سهامداران عملکرد گذشته سازمان، توانایی، ضعفها، نقدینگی، توانایی پرداخت دیون و اثربخشی مدیریت را ارزیابی کنند، همچنین صورتهای مالی به سهامداران در ارزیابی جریان‌های نقدی موثر بر تعیین ارزش‌های ذاتی سهام کمک می‌کند (پرابوو و آنگوسو^۱، ۲۰۰۶). شفافیت: فرایندی است که اطلاعات مربوط به شرایط موجود به تصمیمات و اقدامات را قابل‌دسترس، رویت و فهم می‌کند این شفافیت شامل دسترس اعضا و همکاران به جزئیات اجرایی، تصمیم‌گیری و مالی می‌شود (راولینز، ۲۰۰۸).

آنایموس^۲ (۱۹۹۹) شفاف‌سازی مالی را به مفهوم صراحت، روشنی و قابلیت درک در مورد آن چیزی که در شرکت اتفاق می‌افتد تعریف کرده است. همچنین وی به نقل از فلورینی (۱۹۹۸) بیان می‌کند که شفاف‌سازی مالی، رفتاری است که به وجود آورنده مسئولیت مناسب است. شفاف‌سازی مالی شرکت به‌وسیله تلاش‌هایش در افشای این چنین اطلاعاتی اندازه‌گیری می‌شود. همچنین ویشواناث و کافمن (۲۰۰۶) عدم شفافیت را به عنوان «ممانعت عمدی از دسترسی به اطلاعات، ارایه نادرست اطلاعات یا ناتوانی بازار در کسب اطمینان از کفایت مربوط بودن و کیفیت اطلاعات ارایه شده» تعریف کرده‌اند.

هدف از صورتهای مالی عبارت است از ارائه اطلاعات در خصوص موقعیت مالی (ترازنامه)، عملکرد (درآمد) و تغییرات در وضعیت مالی (صورتهای جریان وجوه نقد) در یک نهاد است. شفافیت صورتهای مالی منبع مطمئن و قابل اتکایی برای افشای کامل اطلاعات برای تصمیم‌گیری اقتصادی طیف گسترده‌ی از ذینفعان است، به این ترتیب این صورتهای مالی باید به صورتی ارائه گردد که به آسانی بتوان آنها را تفسیر کرد.

کمیته استانداردهای بین‌المللی حسابداری^۳ چارچوبی برای تهیه و ارائه صورتهای مالی در سال ۱۹۸۹ ارائه کرد که عبارتند از:

- تهیه مفاهیم ضروری: تهیه و ارائه صورتهای مالی به ذینفعان خارج از سازمان؛
- تدوین استانداردها: بیان استانداردهای حسابداری؛
- استخدام حسابرس: جذب حسابرسان و کاربرانی که با استانداردهای حسابداری بین‌المللی آشنا باشند (لیپاتاتو و پیرناتو، ۲۰۰۹).

پایه نظری این بخش تئوری علامت‌دهی است که بر پایه این تئوری اطلاعات نامتقارنی بین شرکت و سرمایه‌گذاران وجود دارد. این اطلاعات نامتقارن نتیجه درک اشتباه سرمایه‌گذاران از موقعیت عملیاتی واقعی در شرکت است. بر اساس تئوری علامت‌دهی، نامتقارن بودن اطلاعات

1. praboo & angoso
2. Anonymous
3. IASC

بین سرمایه‌گذاران داخلی و خارجی ممکن است مزیت تجاری غیرمنصفانه برای کارکنان درونی در بازارهای مالی ایجاد کند (چیانگ^۱، ۲۰۰۵).

با توجه به شکاف اطلاعاتی موجود بین دولت‌مردان و مردم در نظام‌های مردم‌سالار، سازوکارهایی اندیشیده شده است که مردم به‌عنوان صاحبان اصلی حق مالکیت جامعه، بتوانند از تصمیم‌ها و نتایج فعالیت‌ها و وضعیت دولت اطلاع پیدا کنند. حسابداری دولتی و گزارشگری مالی، اگر شفافیت را حالتی تعریف کنیم که مردم بتوانند به تصمیم‌ها و فعالیت‌های دولت دسترسی داشته باشند شاید از مهم‌ترین سازوکارها باشد (ریلی و سابه‌رویل، ۲۰۰۹). هدف از الزامی شدن این صورتهای مالی، شفاف کردن دارایی‌ها، بدهی‌ها و ارزش ویژه دولت و همچنین منابع وصولی و مصرفی و از همه مهم‌تر انطباق با بودجه مصوب است (اسپاسیک و میه‌یلویچ، ۲۰۱۴).

هالوود^۲ (۲۰۰۱) مؤلفه‌های شفافیت را به صورت زیر بیان می‌کند:

۱. نتایج مالی و دست آوردهای عملیاتی شرکت.
۲. سهامداران عمده، حق رأی، اطلاعات مجمع صاحبان سهام.
۳. هیئت‌مدیره و مدیران اجرایی کلیدی، ساختارها و رویه‌ها، پاداش این اشخاص.
۴. افشاهای بااهمیت مربوط به کارمندان و دیگر سهام‌داران.
۵. ساختار حقوقی و مالکیت.
۶. محیط خارجی شرکت، موقعیت رقابتی و استراتژی‌ها.
۷. اهداف مالی شرکت، میزان دستیابی به آن‌ها و بیانیه‌های آینده‌نگر.
۸. محرک‌های واقعی ارزش و فاکتورهای قابل پیش‌بینی مخاطره و نحوه مدیریت آن‌ها توسط شرکت.

۹. اطلاعات مدیران غیر اجرایی و منافع آن‌ها.

شرکت‌هایی که اصول گزارشگری و افشای شفاف اطلاعات را رعایت می‌کنند در اصل بر افشای به موقع، درست، کامل و باکیفیت که پاسخگوی ذی‌نفعان باشد، اقدام کرده‌اند. گزارشگری و افشای شفاف باید موارد زیر را شامل شود:

۱. **نتایج مالی و عملیاتی شرکت:** صورتهای مالی حسابرسی شده و گزارش‌های سالانه مدیریت نشان‌دهنده این مطلب است که عملکرد و وضعیت مالی شرکت مورد استفاده وسیع بسیاری از استفاده‌کنندگان است.

۲. **اهداف شرکت:** علاوه بر اهداف تجاری، امروزه بسیاری از شرکت‌ها تشویق شده‌اند که اطلاعات مربوط به اهداف استراتژیک، رسالت و مأموریت خود را افشا کنند.

۳. **سهامداران عمده و میزان سهام دارای حق رأی:** یکی از حقوق اساسی سرمایه‌گذاران آگاهی درباره ساختار مالکیت واحد تجاری، حقوق آن‌ها و همچنین حقوق سایر مالکان است. از

1. Chi ang

2. Hallwood

این رو شرکت‌ها باید این اطلاعات را برای آگاهی بیشتر سرمایه‌گذاران و استفاده‌کنندگان افشا کنند.

۴. **اطلاعاتی درباره اعضای هیئت‌مدیره:** افشای اطلاعات مدیران شرکت‌ها شامل صلاحیت و واجدالشرایط بودن آن‌ها، مدارک تحصیلی و تخصص، فرآیند انتخاب، عضویت در سایر شرکت‌ها و استقلال آن‌ها مورد مطلوب بسیاری از استفاده‌کنندگان است.

۵. **معاملات بااهمیت:** یکی از اطلاعاتی که برای بازار اهمیت دارد آگاهی از این مطلب است که آیا شرکت می‌تواند به فعالیت خود ادامه دهد یا خیر (تداوم فعالیت). وجود قراردادهای معاملاتی بااهمیت نشان‌دهنده تداوم فعالیت است. از این‌رو نیاز است که این قراردادها از طرف مدیریت افشا شود.

۶. **پیش‌بینی و شناسایی مخاطرات:** افشای مخاطراتی از قبیل ریسک خاص صنعت، شرایط محیطی، ریسک بازار مالی، ریسک مربوط به اقلام خارج از ترازنامه و ریسک ناشی از شرایط جغرافیایی منطقه‌ای که عملیات اصلی شرکت آنجا صورت می‌گیرد.

۷. **ساختار نظام راهبری بنگاه:** اطلاعات مربوط به ساختار نظام راهبری بنگاه، خط و مشی آن، کارکردها، عملکرد و همچنین سیستم کنترلی که توسط آن‌ها اجرا می‌شود مورد توجه بسیاری از استفاده‌کنندگان است.

در صورتی که مدیریت، ساختار عنوان شده در بالا را در افشای اطلاعات در نظر بگیرد می‌توان گفت که افشای اطلاعات شفاف بوده و مدیریت پاسخگوی پاسخ‌خواهان بوده است. با این وجود میزان شفافیت اطلاعات ارائه شده دارای سطوح متفاوتی است که در ادامه به آن پرداخته شده است (ویش وانث و کافمن^۱، ۲۰۰۶).

مبنای حسابداری، زمان شناسایی درآمدها و هزینه، با مقایسه و شناسایی درآمد و هزینه در زمان ردوبدل شدن وجه نقد، در سالیان گذشته به خاطر سادگی آن در فهم و کاربرد مورد استفاده قرار گرفته است. ولی با گذشت زمان به دلیل این، حسابداری دولتی نوین به سمت مبنای تعهدی حرکت کرده است.

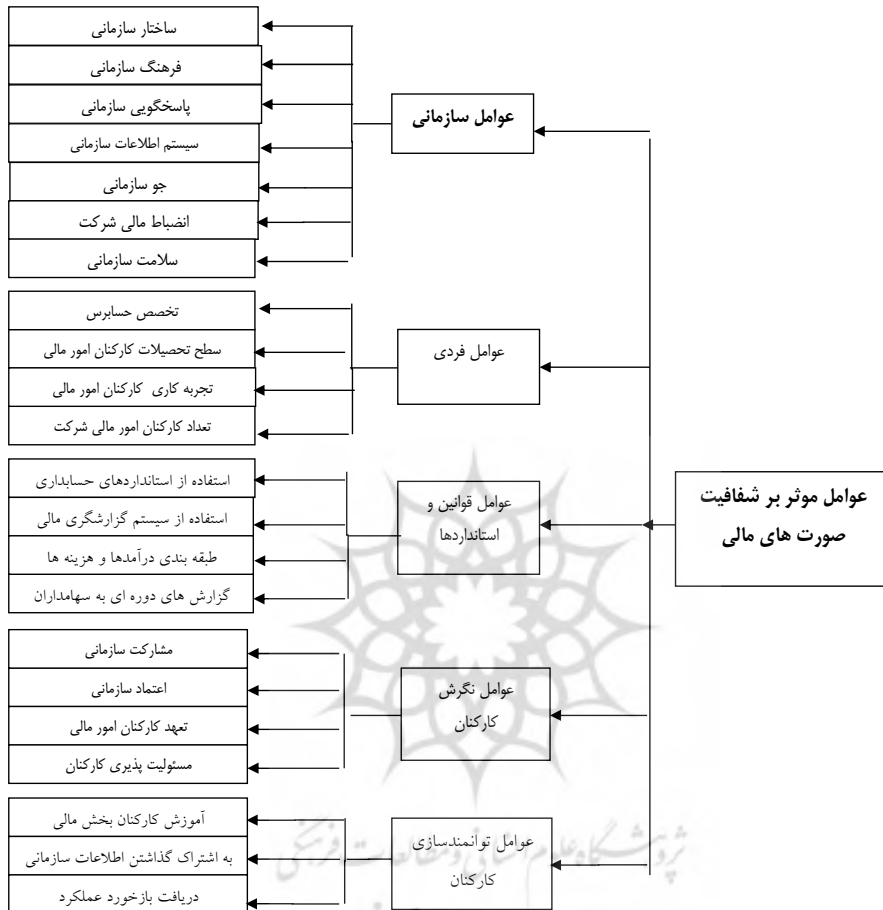
در مبنای حسابداری تعهدی، هزینه شناسایی می‌شود. در این مبنا، درآمدها و هزینه؛ ادعا می‌شود که با استفاده از حسابداری تعهدی می‌توان انتظار داشت که ضمن بهبود شفافیت مالی، سطح یکپارچگی و اتکاپذیری اطلاعات مالی گزارش‌شده نیز ارتقا می‌یابد (باباجانی، ۱۳۸۸).

ماهیت یکپارچه مدیریت‌داری‌ها در نظام حسابداری تعهدی، موجب ارتقای چشمگیر سطح مباشرت‌داری‌ها شده و فساد مالی و تقلب نیز کاهش می‌یابد (باباجانی، ۱۳۸۸).

۳- طراحی الگوی شفافیت صورتهای مالی

با توجه به مبانی نظری پژوهش و گردآوری اطلاعات از تحقیقات پیشین و همچنین تحلیل عاملی اکتشافی و تأییدی می‌توان اظهار داشت که مدل عملیاتی تحقیق حاضر در ۵ بعد بر

اساس شکل شماره ۱ تدوین شده است.

شکل شماره ۱: مدل عوامل موثر بر شفافیت صورتهای مالی در شرکت برق منطقه‌ای آذربایجان شرقی

۴- سوالات تحقیق

۱. عوامل موثر بر شفافیت صورتهای مالی در شرکت برق منطقه‌ای آذربایجان کدام اند؟
۲. الگوی مناسب شفافیت صورتهای مالی در شرکت برق منطقه‌ای آذربایجان چیست؟

۵- روش تحقیق

روش‌شناسی این پژوهش بر اساس مدل: پیاز، از نظر هدف کاربردی؛ روش توصیفی، اکتشافی؛ شیوه پژوهش: کمی؛ افق زمانی: تک مقطعی؛ رویه و تکنیک جمع آوری داده: توصیفی می‌باشد (دانایی فرد و همکاران، ۱۳۸۹، ۵). جامعه آماری پژوهش حاضر کارکنان رسمی و پیمانی

شرکت برق منطقه‌ای آذربایجان می‌باشد. بر اساس اطلاعات دریافت شده، تعداد آنها در فاصله زمانی انجام تحقیق ۵۰۷ نفر است. برای محاسبه حجم نمونه آماری از رابطه کوکران استفاده شده است که تعداد نمونه آماری ۲۱۹ نفر بدست آمده است. در پژوهش حاضر برای انتخاب نمونه آماری از جامعه مورد مطالعه از روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای استفاده شده است.

۵-۱- سیماری آزمودنی‌ها

تحلیل توصیفی اطلاعات جمعیت شناختی پاسخ دهندگان نشان می‌دهد بر اساس اطلاعات بدست آمده از سؤالات پرسشنامه عوامل موثر بر شفافیت صورتهای مالی در شرکت برق منطقه‌ای آذربایجان، ۲۹ نفر از نمونه آماری زیر ۳۰ سال سن، ۹۷ نفر از نمونه آماری بین ۳۱-۳۵ سال، ۶۸ نفر از نمونه آماری بین ۳۶ تا ۴۰ سال، ۲۱ نفر از نمونه آماری بین ۴۱ تا ۴۵ سال و ۳ نفر از نمونه آماری بیش از ۴۵ سال سن دارند. ۲۲ نفر از نمونه آماری زیردپلم، ۴۸ نفر از نمونه آماری دپلم، ۵۳ نفر از نمونه آماری فوق دپلم، ۶۷ نفر از نمونه آماری لیسانس و ۲۹ نفر از نمونه آماری را فوق لیسانس تشکیل داده است و ۲۹ نفر از نمونه آماری کمتر از ۵ سال، ۵۲ نفر از نمونه آماری بین ۵ تا ۱۰ سال، ۹۰ نفر از نمونه آماری بین ۱۱ تا ۱۵ سال، ۳۴ نفر از نمونه آماری بین ۱۶-۲۰ سال و ۱۴ نفر از نمونه آماری بین ۲۱-۲۵ سال سابقه خدمت دارند.

۵-۲- ابزار اندازه‌گیری پژوهش و روش تحلیل داده‌ها

برای جمع‌آوری اطلاعات از نمونه آماری و به منظور پاسخگویی به سؤالات تحقیق حاضر، از پرسشنامه‌ایی که با توجه به متغیرهای تحقیق و عملیاتی نمودن آنها تنظیم شده، استفاده گردیده است. پرسشنامه تحقیق متشکل از سؤالات عوامل موثر بر شفافیت صورتهای مالی است که در قالب مقیاس پنج گزینه‌ای لیکرت مورد استفاده قرار گرفته است. این بخش از پرسشنامه دارای ۲۹ سؤال است که با مطالعه کتب، مقالات، تحقیقات پیشین و کسب نظر کارشناسان امر، به صورت اولیه شناسایی گردید.

۵-۳- پایایی و روایی ابزار تحقیق

پایایی ابزار تحقیق: پایایی پرسش نامه بر اساس داده‌های بدست آمده. ۰/۸۱۷ می‌باشد. که با استفاده از نرم افزار Spss با استفاده از روش «آلفای کرونباخ» بدست آمده است. روایی ابزار تحقیق: ابتدا مطالعات زیادی از طریق مطالعه کتاب‌ها، مقاله‌ها و پایان‌نامه‌ها انجام شد تا به طور کامل مفاهیم و متغیرهای مهم مورد استفاده در تحقیق و چگونگی اندازه‌گیری آن‌ها روشن گردد تا بتوان سؤالات مناسبی را برای مطالعه مشخص نمود. بعد از طراحی سؤالات، پرسشنامه ابتدایی در اختیار اساتید و کارشناسان امر قرار گرفت تا سؤالات اصلاح و تأیید گردد. در این پژوهش، برای تحلیل داده‌ها از روش‌های آمار توصیفی و آمار استنباطی استفاده شده است. برای بررسی مشخصات جمعیت شناختی پاسخ دهندگان از آمار توصیفی و در سطح

استنباطی برای پاسخ‌گویی به سؤالات پژوهش از آزمون تحلیل عاملی اکتشافی و تأییدی و رتبه‌بندی عوامل موثر بر شفافیت صورتهای مالی از آزمون فریدمن، از نرم‌افزارهای lisrel و spss استفاده شده است.

□ ۶- بررسی سؤالات تحقیق

۱-۶- سؤال ۱: عوامل موثر بر شفافیت صورتهای مالی در شرکت برق منطقه‌ای آذربایجان کدامند؟

از آنجایی که برای شناسایی عوامل موثر بر شفافیت صورتهای مالی در شرکت برق منطقه‌ای آذربایجان، مقدار پایایی هر سؤال تاثیرگذار است. از این رو، ابتدا به نقش هر یک از سؤالات در پایایی کل مقیاس پرداخته می‌شود.

جدول شماره ۱: نقش هریک از سؤالات پرسشنامه عوامل موثر بر شفافیت صورتهای مالی در پایایی کل مقیاس

ضریب پایایی در صورت حذف سؤال	ضریب همبستگی دو رشته‌ای نقطه‌ای	سؤالات	ضریب پایایی در صورت حذف سؤال	ضریب همبستگی دو رشته‌ای نقطه‌ای	سؤالات
۰/۸۰۹	۰/۳۸۷	۱۷	۰/۸۱۷	۰/۴۹۴	۱
۰/۸۰۶	۰/۴۸۹	۱۸	۰/۸۱۴	۰/۳۸۰	۲
۰/۸۰۹	۰/۳۹۷	۱۹	۰/۸۱۳	۰/۴۸۴	۳
۰/۸۱۰	۰/۳۷۸	۲۰	۰/۸۱۱	۰/۳۶۸	۴
۰/۸۲۰	۰/۳۱۲	۲۱	۰/۸۱۰	۰/۳۷۶	۵
۰/۸۰۵	۰/۵۴۱	۲۲	۰/۳۳۷	۰/۳۳۷	۶
۰/۸۱۳	۰/۱۰۶	۲۳	۰/۴۰۶	۰/۴۰۶	۷
۰/۸۱۵	۰/۲۴۵	۲۴	۰/۴۱۸	۰/۴۱۸	۸
۰/۸۱۴	۰/۳۷۵	۲۵	۰/۳۸۶	۰/۳۸۶	۹
۰/۸۱۴	۰/۴۷۸	۲۶	۰/۵۸۶	۰/۵۸۶	۱۰
۰/۸۱۷	۰/۱۹۷	۲۷	۰/۸۱۲	۰/۳۳۲	۱۱
۰/۸۱۶	۰/۲۱۵	۲۸	۰/۸۱۰	۰/۳۶۸	۱۲
۰/۸۱۶	۰/۵۲۰	۲۹	۰/۸۱۰	۰/۳۷۵	۱۳
۰/۸۱۴	۰/۰۹۶	۳۰	۰/۸۰۰	۰/۲۰۴	۱۴
۰/۸۱	۰/۱۱۳	۳۱	۰/۸۱۲	۰/۳۲۰	۱۵
۰/۸۱۱	۰/۴۲۶	۳۲	۰/۸۰۹	۰/۲۹۶	۱۶

همانطوری که در جدول شماره ۱ مشاهده می‌شود، ضریب تعیین (پایایی) سؤالات ۱۴، ۱۶،

۲۳، ۲۴، ۲۷، ۲۸، ۳۰ و ۳۱ کمتر از ۰/۳ می‌باشد. چنانچه در ستون اول (میزان همبستگی سؤال با کل سؤالات پرسشنامه) میزان بدست آمده کمتر از ۰/۰۳ باشد یا در ستون دوم (ضریب پایایی در صورت حذف سؤال) ضریب بدست آمده بیشتر از آلفای کل پرسشنامه باشد سؤال مورد نظر بایستی حذف گردد. در جدول فوق سؤالات ذکر شده دارای میزان همبستگی کمتر از ۰/۳ می‌باشند.

در جدول شماره ۲ اشتراک استخراجی^۱ عامل‌ها نشان داده شده است که میزان تبیین واریانس سؤالات را نشان می‌دهد در این مرحله عامل‌هایی که مقادیر اشتراک استخراجی شان کوچکتر از ۰/۵ است حذف می‌گردد زیرا کوچک بودن این مقدار بدان معناست که عامل با هیچ یک از عامل‌ها ارتباط ندارد. و این مرحله را تا آنجا ادامه می‌دهیم که مقادیر استخراجی بیشتر از ۰/۵ باشد. در این پژوهش مقادیر زیر بدست آمد.

جدول شماره ۲: نتایج اشتراک استخراجی

عامل‌ها	اشتراک استخراجی	عامل‌ها	اشتراک استخراجی	عامل‌ها	اشتراک استخراجی
۱	۰/۷۹۸	۱۳	۰/۶۳۶	۱۹	۰/۶۵۹
۲	۰/۵۸۴	۱۵	۰/۵۷۱	۲۰	۰/۶۶۶
۳	۰/۶۷۶	۱۷	۰/۶۸۱	۲۱	۰/۶۴۷
۴	۰/۱۶۴	۱۸	۰/۷۲۱	۲۲	۰/۷۷۱
۵	۰/۷۰۴	۹	۰/۶۶۳	۲۵	۰/۶۹۸
۶	۰/۷۴۵	۱۰	۰/۶۵۴	۲۶	۰/۷۳۳
۷	۰/۳۵۶	۱۱	۰/۶۸۵	۲۹	۰/۶۰۶
۸	۰/۶۴۹	۱۲	۰/۷۵۳	۳۲	۰/۷۲۵

با توجه به نتایج بدست آمده اشتراک عامل‌های ۴ و ۷ کمتر از ۰/۵ می‌باشد. بنابراین در مرحله اول این عامل‌ها نیز حذف می‌شوند و پس از دو دور چرخش عامل‌های موجود در جدول باقی می‌مانند.

ماتریس چرخش یافته عوامل موثر بر شفافیت صورتهای مالی در شرکت برق منطقه‌ای آذربایجان

مهمترین خروجی تحلیل عاملی اکتشافی ماتریس چرخش یافته نام دارد. در این ماتریس مشخص می‌شود که هر یک از عامل‌ها در کدام دسته قرار می‌گیرد. برای این منظور بزرگترین عدد هر عامل را در هر سطر مشخص کرده و در دسته مربوطه قرار می‌دهیم.

1. Extraction

جدول شماره ۳: ماتریس چرخش یافته بارهای عاملی سوالات مقیاس شفافیت صورتهای مالی در شرکت برق منطقه‌ای آذربایجان

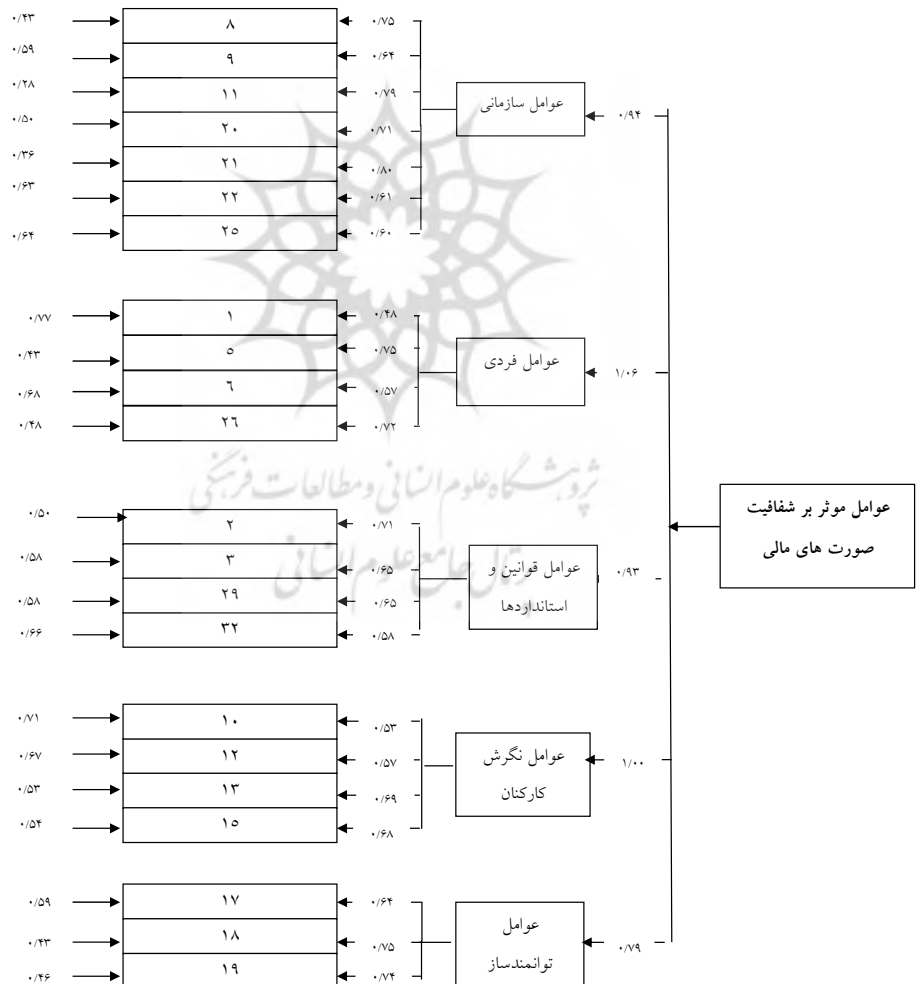
گویه‌ها	۱	۲	۳	۴	۵
گویه ۸	۰/۶۷۱				
گویه ۹	۰/۵۰۲				
گویه ۱۱	۰/۶۸۶				
گویه ۲۰	۰/۵۹۴				
گویه ۲۱	۰/۶۰۱				
گویه ۲۲	۰/۷۰۳				
گویه ۲۵	۰/۵۰۲				
گویه ۱		۰/۸۲۳			
گویه ۵		۰/۶۳۳			
گویه ۶		۰/۵۷۳			
گویه ۷		۰/۷۲۴			
گویه ۲			۰/۵۷۵		
گویه ۳			۰/۶۸۱		
گویه ۲۹			۰/۶۱۶		
گویه ۳۲			۰/۵۶۷		
گویه ۱۰				۰/۶۹۴	
گویه ۱۲				۰/۶۱۵	
گویه ۱۳				۰/۶۰۱	
گویه ۱۵				۰/۵۲۵	
گویه ۱۷					۰/۶۴۱
گویه ۱۸					۰/۷۴۱
گویه ۹۰					۰/۶۵۰

همانطور که در جدول شماره ۳ نشان داده شده است عوامل ۱ مبتنی بر عامل‌های (۸، ۹، ۱۱، ۲۰، ۲۱، ۲۲ و ۲۵) که بر اساس مبانی نظری پژوهش عوامل سازمانی نام‌گذاری می‌شود، عوامل ۲ مبتنی بر عامل‌های (۱، ۵، ۶ و ۲۶) که بر اساس مبانی نظری پژوهش عوامل فردی نام‌گذاری می‌شود، عوامل ۳ مبتنی بر عامل‌های (۲، ۳، ۲۹، ۳۲) که بر اساس مبانی نظری پژوهش عوامل

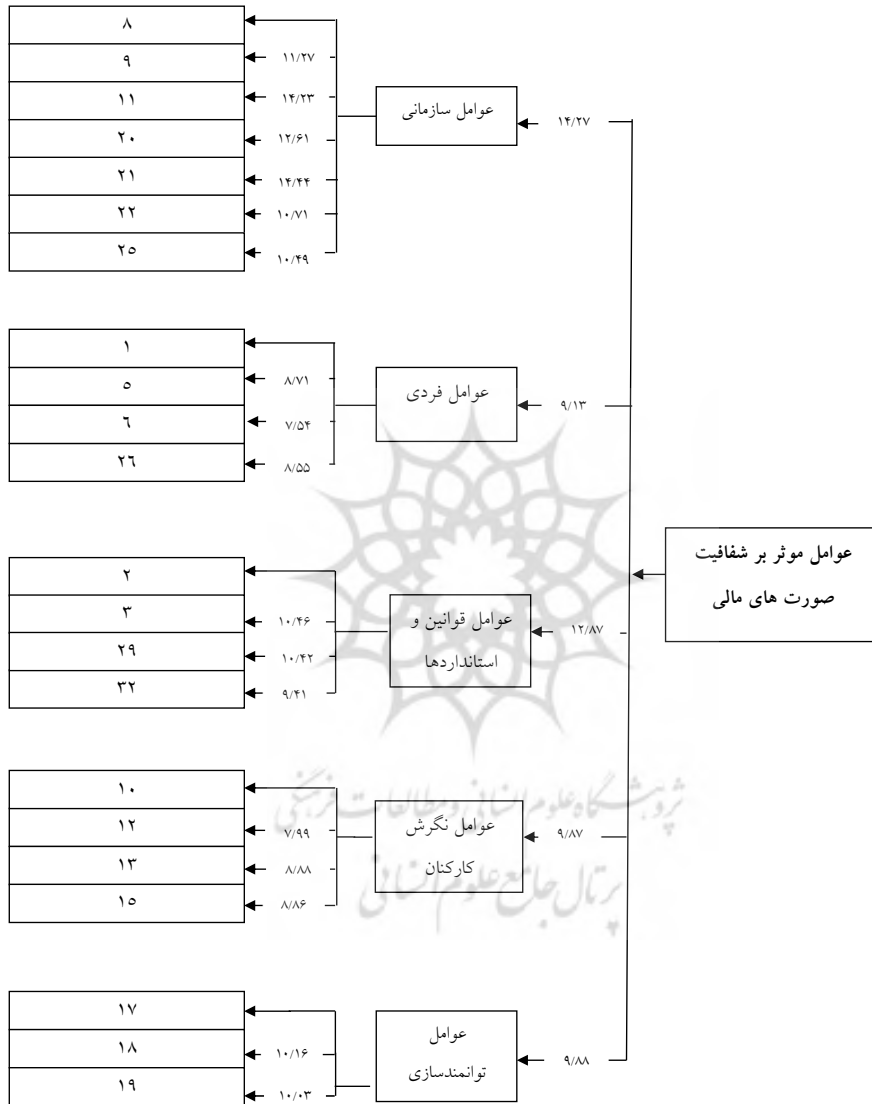
قوانین و استانداردهای حسابداری نام گذاری می‌شود، عوامل ۴ مبتنی بر عامل‌های (۱۰، ۱۲، ۱۳ و ۱۵) که بر اساس مبانی نظری پژوهش عوامل نگرش کارکنان نام گذاری می‌شود، عوامل ۵ مبتنی بر عامل‌های (۱۷، ۱۸، ۱۹) به براساس مبانی نظری پژوهش عوامل توانمندساز نام گذاری می‌شود.

۶-۲. سوال ۲: الگوی مناسب شفافیت صورتهای در شرکت برق منطقه‌ای آذربایجان چیست؟

نمودار شماره ۱: تحلیل عاملی تأییدی مرتبه دوم متغیر شفافیت صورتهای مالی در شرکت برق منطقه‌ای آذربایجان بر اساس بار عاملی

نمودار شماره ۲: تحلیل عاملی تأییدی مرتبه دوم متغیر شفافیت صورتهای مالی در شرکت برق منطقه‌ای آذربایجان بر اساس ضریب معناداری

نمودار شماره ۲ نشان می‌دهد کلیه مسیرها با احتمال ۹۵ درصد معنادار می‌باشند. هدف تحلیل عاملی تبیین پدیده‌های مورد نظر با تعداد کمتری از متغیرهای اولیه است. در وهله اول هدف تعیین تعداد عامل‌هایی است که در تحلیل نگه داشته می‌شود. علی‌الاصول عامل‌هایی باید نگه داشته شود که اعتبار صوری یا نظری داشته باشد. تحلیل عاملی تایید راهی برای سنجش و اندازه‌گیری مفاهیم (متغیرهای پنهان) می‌باشد. از آنجا که متغیرهای پنهان به خودی خود قابل اندازه‌گیری نیستند می‌بایست برای آنها تعریف عملیاتی صورت داد که این تعریف عملیاتی به کمک متغیرهای آشکار صورت می‌گیرد. چنین متغیرهایی برای فهم و درک به رفع ابهام نیاز دارند که به این رفع ابهام تعریف عملیاتی گفته می‌شود. در تعریف عملیاتی یک متغیر پنهان، آن متغیر را به کمک متغیرهای قابل مشاهده یا آشکار که قابل اندازه‌گیری با یک مقیاس اندازه‌گیری هستند نشان می‌دهیم.

جهت بررسی معنادار بودن رابطه بین متغیرها از آماره آزمون t یا همان t -value استفاده می‌شود. چون معناداری در سطح خطای ۰/۰۵ بررسی می‌شود بنابراین اگر میزان بارهای عاملی مشاهده شده با آزمون t -value از ۱/۹۶ کوچکتر محاسبه شود، رابطه معنادار نیست و در نرم افزار لیزرل با رنگ قرمز نمایش داده خواهد شد. از آنجا که برای معنی دار بودن یک رابطه، قدر مطلق مقدار ضریب معناداری باید بالاتر از ۱/۹۶ باشد، پس می‌توان نتیجه گرفت که روابط بین متغیرها معنی دار است.

قدرت رابطه بین عامل (متغیر پنهان) و متغیر قابل مشاهده بوسیله بار عاملی نشان داده می‌شود. بار عاملی مقداری بین صفر و یک است. اگر بار عاملی کمتر از ۰/۳ باشد رابطه ضعیف در نظر گرفته شده و از آن صرف نظر می‌شود. بار عاملی بین ۰/۳ تا ۰/۶ قابل قبول است و اگر بزرگتر از ۰/۶ باشد خیلی مطلوب است.

جدول شماره ۴ شاخص‌های نیکویی برازش مدل شفافیت صورتهای مالی در شرکت برق منطقه‌ای آذربایجان

مجدور خی	درجه آزادی	سطح معناداری	ریشه خطای میانگین مجدورات تقریب	شاخص نیکویی برازش
۱۲۰۴/۰۲	۲۰۴	۰/۰۰۰	۰/۰۸۲	۰/۸۸

مهمترین آماره برازش آماره مجدور خی است. این آماره میزان تفاوت ماتریس مشاهده شده و برآورد شده را اندازه می‌گیرد. عدم معناداری این آماره برازش مدل را با داده‌ها نشان می‌دهد. ولی ایراد این آماره حساس بودن نسبت به حجم نمونه است، یعنی در نمونه‌های با حجم بالا امکان عدم معناداری آن کاهش می‌یابد. مقدار کمتر از ۰/۰۵ برای شاخص ریشه خطای میانگین مجدورات تقریب و مقادیر بالاتر از ۰/۹ برای شاخص نیکویی برازش و شاخص تعدیل شده نیکویی برازش به عنوان ملاک‌های انطباق مدل با داده‌های مشاهده شده در نظر گرفته می‌شود. در نتیجه این مدل شفافیت صورتهای مالی در شرکت برق منطقه‌ای آذربایجان با پنج دسته عوامل مورد

تأیید می‌باشد.

۷. بحث و نتیجه‌گیری

نتایج حاصل از بررسی سؤالات پژوهش حاضر نشان می‌دهد که: عوامل موثر بر شفافیت صورتهای مالی در شرکت برق منطقه‌ای آذربایجان با مطالعه کتب، مقالات، تحقیقات پیشین به صورت اولیه در ۳۲ عامل شناسایی و با استفاده از تکنیک تحلیل عاملی اکتشافی از ۳۲ عامل ۲۲ عامل شناسایی و در پنج دسته، عوامل سازمانی، عوامل فردی، عوامل قوانین و استانداردهای سازمان، عوامل نگرش کارکنان، عوامل توانمندساز تقسیم‌بندی گردید.

با توجه به نتایج به‌دست‌آمده در دسته عوامل سازمانی، انضباط مالی شرکت، بیشترین تأثیر را بر شفافیت صورتهای مالی در شرکت برق منطقه‌ای آذربایجان دارد و جو سازمانی، سلامت سازمانی، فرهنگ سازمانی، پاسخگویی سازمانی، ساختار سازمانی و سیستم اطلاعات سازمانی در رتبه‌های بعدی قرار دارد.

در دسته عوامل فردی، تخصص حسابرس، بیشترین تأثیر را بر شفافیت صورتهای مالی در شرکت برق منطقه‌ای آذربایجان دارد و تعداد کارکنان امور مالی، سطح تحصیلات کارکنان امور مالی و تجربه کاری کارکنان امور مالی در رتبه‌های بعدی قرار دارد.

در دسته عوامل قوانین و استاندارد سازمان، گزارش‌های دوره‌ای به سهامداران، بیشترین تأثیر را بر شفافیت صورتهای مالی در شرکت برق منطقه‌ای آذربایجان دارد و استفاده از سیستم گزارش‌گری مالی، طبقه‌بندی درآمدها و هزینه‌ها و استفاده از استانداردهای حسابداری در رتبه‌های بعدی قرار دارد.

در دسته عوامل نگرش کارکنان، مسئولیت‌پذیری کارکنان، بیشترین تأثیر را بر شفافیت صورتهای مالی در شرکت برق منطقه‌ای آذربایجان دارد و اعتماد سازمانی، تعهد امور مالی و مشارکت سازمانی کارکنان در رتبه‌های بعدی قرار دارد.

در دسته عوامل توانمندساز، به اشتراک گذاشتن اطلاعات سازمانی، بیشترین تأثیر را بر شفافیت صورتهای مالی در شرکت برق منطقه‌ای آذربایجان دارد و آموزش کارکنان بخش مالی و دریافت بازخورد عملکرد در رتبه‌های بعدی قرار دارد.

ادبیات پژوهش نیز بیانگر، تأثیر عوامل سازمانی، عوامل فردی، عوامل قوانین و استانداردهای سازمان، عوامل نگرش کارکنان، عوامل توانمندساز بر شفافیت صورتهای مالی است.

تحلیلگران بنیادی وقتی صورتهای مالی شرکتی را بررسی می‌کنند همیشه به دنبال نکاتی هستند که در صورتهای مالی پنهان شده و شفاف نیست؛ چراکه نکته‌های کلیدی همین موارد هستند و با بررسی آنها است که تحلیلگر می‌تواند به روند شرکت پی ببرد یا تعدیلاتی که ممکن است شرکت در صورتهای مالی پنهان کرده شناسایی کند. ماهیت درونی افشای شرکت تمایل دارد با فراهم کردن اطلاعات مفید، شفافیت عملکرد مالی و عملیاتی شرکت را افزایش دهد

تا استفاده‌کنندگان درون سازمانی و برون‌سازمانی که بخش عمده آنها را سهامداران تشکیل می‌دهند در تصمیمات تجاری و اقتصادی خود از آن بهره‌مند شوند. استانداردهای گزارشگری مالی به طور قابل توجهی بر نیازهای استفاده‌کنندگان برون‌سازمانی تاکید دارد (مهم و پوریان‌سب، ۱۳۸۹).

اطلاعات صورتهای مالی کمک می‌کند تا سهامداران عملکرد گذشته شرکت، توانایی، ضعف‌ها، نقدینگی، توانایی پرداخت دیون و اثربخشی مدیریت را ارزیابی کنند. همچنین صورتهای مالی به سهامداران در ارزیابی جریان‌های نقدی موثر بر تعیین ارزش ذاتی سهام کمک می‌کند. «پرابوو» و «آنگوسو» بیان می‌دارند شفافیت صورتهای مالی موجب حفظ حقوق سهامداران می‌شود و به آنها و سرمایه‌گذاران بالقوه که اطلاعات دست اول درباره شرکت و چشم‌اندازهای آن ندارند، امکان می‌دهد تا به آگاهی لازم دست یابند.

در اثر افزایش اطلاعات مالی، انتظار می‌رود عدم تقارن اطلاعاتی به حداقل رسیده و احتمال تقلب کاهش یافته یا کشف آن راحت‌تر شود. بنابراین، عدم اطمینان کاهش یافته و ارزش شرکت افزایش می‌یابد. مزیت اطلاعاتی مرتبط با شفافیت صورتهای مالی این است که آگاهی سرمایه‌گذاران افزایش یافته و منجر به ایجاد اعتماد در بین سهامداران می‌شود و هزینه سرمایه سهام عادی شرکت کاهش می‌یابد. برای اینکه اطلاعات مالی واضح و شفاف باشد، نباید به صورت گمراه‌کننده ارائه شود (علوی، ۱۳۹۰).

با توجه به نتایج فوق پیشنهادهای زیر ارائه می‌گردد:

۱. انضباط مالی شرکت

- مدیران شرکت به صورت مداوم بر صورتهای مالی شرکت نظارت داشته باشند.
- به مدیران شرکت پیشنهاد می‌شود، اولویت‌های راهبردی را در بودجه‌سالانه و تخصیص منابع منعکس کنند.
- به مدیران شرکت پیشنهاد می‌شود، بودجه تخصی یافته بر اساس دستورالعمل‌های مشخص صرف شود.

۲. تخصص حسابرس

- به مدیران شرکت برق پیشنهاد می‌گردد حسابرس متخصص صنعت برای انجام امور انتخاب کنند.

- به مدیران شرکت برق پیشنهاد می‌شود دانش کارکنان امور مالی را از طریق برگزاری دوره‌های ضمن خدمت ارتقا دهند.

۳. گزارش دادن به سهامداران

- به مدیران شرکت برق پیشنهاد می‌شود، دوره‌های زمانی مشخص ارائه گزارش به سهامداران مشخص کنند.
- به مدیران شرکت برق پیشنهاد می‌شود، جلسات نقد و بررسی صورتهای مالی با حضور سهامداران برگزار کنند.

به مدیران شرکت برق پیشنهاد می‌شود، صورتهای مالی به صورت ساده و شفاف به سهامداران گزارش شود.

۴. مسئولیت‌پذیری کارکنان

به مدیران شرکت پیشنهاد می‌شود برای کارکنان اهداف مشخص تعیین کرده و برنامه منظمی برای آنها ارائه کنند.

به مدیران شرکت پیشنهاد می‌شود تا حصول نتیجه، کارکنان را به انجام کار تشویق کنند.

به مدیران شرکت پیشنهاد می‌شود در انتخاب کارکنان به اصل تعهد آنها توجه ویژه داشته باشند.

۵. به اشتراک گذاشتن اطلاعات

به مدیران شرکت برق پیشنهاد برای به اشتراک گذاشتن اطلاعات، تیم‌های کاری ایجاد کنند.

مدیران شرکت اعتماد میان کارکنان را افزایش دهند.

مدیران شرکت، از افرادی که دانش خود را با دیگران به اشتراک می‌گذارند، قدردانی کنید.

پیشنهاد برای محققین آتی

۱. با توجه به اینکه در پژوهش حاضر از تکنیک تحلیل عاملی استفاده شده است به محققان آتی پیشنهاد می‌گردد عوامل موثر بر شفافیت صورتهای مالی شرکت برق منطقه‌ای در آذربایجان را با استفاده از تکنیک‌های دیگر از جمله AHP، مصاحبه با کارکنان، شناسایی و مورد تجزیه و تحلیل قرار دهند.

۲. با توجه به اینکه در پژوهش حاضر، شرکت برق منطقه‌ای آذربایجان در نظر گرفته شده است، پیشنهاد می‌گردد محققان بعدی چنین بررسی را در سایر شرکتهای برق منطقه‌ای کشور انجام دهند تا با مقایسه نتایج حاصل از تحقیقات مختلف در این زمینه اطمینان و اعتماد بیشتر در بکارگیری نتایج، حاصل گردد.

۳. به محققین آتی پیشنهاد می‌شود پژوهشی با عنوان، تاثیر شفافیت صورتهای مالی بر عملکرد مالی شرکت برق منطقه‌ای آذربایجان را مورد بررسی قرار دهند.

۴. به محققین آتی پیشنهاد می‌شود پژوهشی با عنوان نقش شفافیت صورتهای مالی در ایجاد اعتماد سهامداران به شرکت انجام دهند.

□ منابع و ماخذ

الف- منابع فارسی:

۱. احمدپور، احمد (۱۳۸۶) گزارش گری و افشای اطلاعات مالی؛ نشریه: بورس، شماره ۶۶، صص ۲-۳.
۲. باباجانی، جعفر (۱۳۸۸) مسئولیت پاسخگویی و کنترل‌های داخلی در بخش عمومی، مجله حسابداری، سال شانزدهم، شماره ۱۴۶، صص ۷۱-۲۲.
۳. براندن، ناتانیل (۱۲۹۳) مسئولیت‌پذیری، اتکاری به خود و رندگی پاسخگو، ترجمه مهدی قراچه‌داغی، چاپ سوم، تهران، انتشارات شباهنگ.
۴. خوش‌مهر، عباس (۱۳۸۸) «ارزیابی سودمندی بندهای گزارش حسابرس در شفافیت صورتهای مالی بانکهای تجاری»، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکز.
۵. نوبخت، زهرا (۱۳۸۳)، ارزیابی شفافیت اطلاعات در بورس اوراق بهادار تهران، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تهران.
۶. صلواتی، محمد و علی اکبر نادعلی و عبدلی (۱۳۸۴). «پاسخ‌گویی: هدف حسابداری و حسابرسی در بخش عمومی». مجله دانش حسابرسی، شماره ۱۶.
۷. علوی، سید مصطفی (۱۳۹۰) تاثیر سطوح شفافیت اطلاعات بر میزان پاسخگویی مدیریت، نشریه حسابداری رسمی.
۸. مهام، کیهان، پوریناسبت، امیر (۱۳۸۹) شفافیت و افشاجاری در صورتهای مالی موسسات مالی اسلامی. مجله حسابداری، شماره ۱۶۲.

ب- منابع انگلیسی:

1. Admati, A., & Pfleiderer, P. (2000). Forcing firm to talk: Financial disclosure regulation and. PP: 1-18.
2. Anonymous sources (1999) available in: <http://ethics.npr.org/category/g-transparency/>.
3. Bushman, R. & Piotroski, J. (2004), What Determines Corporaten Transparency? Journal of Accounting Research, 42(2), 207- 252.
4. Capurro, R. (2005). Privacy an Intercultural perspective. Ethics and Information Technology, 7(1), 37-47. echnology, 7(1), 37-47.
5. Chi ang, H. (2005). An empirical study of corporate governance and corporate performance.
6. English, Li. (2003). «Emasculating Public Accountability in the Name of Competition: Transformation of State Audit in Victoria». Critical Perspectives on Accounting, Vol 14, pp 51-76.
7. Francis, J., R. Lafond, P. Olsson, and K. Schipper (2005). «The Market Pricing Of Accruals Quality.» Journal of Accounting and Economics 39, Pp: 295-327.
8. Hallwood, Today. (2001), How can the web used to increase corporate transparency.
9. Iepadatu. V. G, and Pornau. M (2009) Transparency in Financial Statements, European Research Studies, Vol 3, No 1, pp 101-109.
10. Hahn, V. (2008). «Committees, sequential voting and transparency». Mathematical Social Sciences. Vol 56, Issue 3, 366-385.
11. Kaptein, M. (2004). Business Cods of Multinational Firms: What Do They Say?, Journal of Business Ethics, 50(1), 13-31
12. Rawlins, Brad L. (2008). "Measuring the relationship between organizational transparency and employee trust". Public Relations Journal, Vol. 2 No. 2.
13. Pencek, B (2008). "Transparency: The key to better governance?" Available at <http://ukcatalogue.oup.com/product/9780197263839.do>.
14. Prabowo, R. And Angkoso, K.S. (2006), Factors Influencing The Extent Of Web-Based Disclosure: An Empirical Analysis Of Indonesian Manufacturing Firms, Jurnal Akuntansi Dan Keuangan, 8 (2), Pp. 92-98.

15. Spasić D, and Denčić-Mihajlov K(2014) Transparency of Financial Reporting in Serbia – Regulatory Framework and Reporting Practices, The Economics of Balkan and Eastern Europe Countries in the Changed World, Vo 9, pp 153–162.
16. Vishwanath, T., & Kaufmann, D. (2006). Toward transparency: New approaches and their application to financial. The World Bank Research Observer, 16(1), 41 -57.

